

Baby Ryan a tucet expertů

Michael Volný

V červenci 1989 se Patricia, David a tříměsíční Ryan přestěhovali ze St. Louis kousek na jih do nového domu u jezera Wauwanoka. „Byl to nejšťastnější čas mého života,“ vzpomíná Patricia Stallings. „Všechno bylo perfektní. Úplně všechno. Nový dům, krásné a spokojené miminko... co by se tak mohlo stát špatného?“ První předzvěst zatukala na dveře v pátek 7. července večer, kdy Patricia nakrmila Ryana z lahve a chystala se ho uložit ke spaní. Ryan ale všechno mléko okamžitě vyzvracel.

Takto nenápadně začal případ, který významným způsobem ovlivnil soudní lékařství, zpochybnil soudní psychiatrii a doslova otrásl jednou z oblastí forenzní chemické analýzy. Proč se o něm zmiňujeme po dvaceti letech? Hned z několika důvodů. Jednak ukazuje, že slepá důvěra v úřední expertízy všeho druhu může mít tragické následky. Dále chceme říci, že skromnost úsudku a skepse nejsou nikdy zbytečné, a to dokonce ani ve zdánlivě jasných situacích. A v neposlední řadě je tu i (pozdní) novoroční vzkaz: považujeme za normální, zejména v našem kulturním okruhu, stěžovat si na všechno možné. Ale teprve v konfrontaci s hororovým příběhem, jaký předkládáme, si člověk uvědomí, že by měl být vděčný za všechno, co má.

V sobotu se Ryanovi ulevilo, a tak si Patricia šla zaplavat. Byla zvyklá, že se miminko občas nečekaně pozvracelo, a zdálo se jí to normální. Všechno se stále jevilo v pořádku až do nedělního rána, kdy miminko upadlo do letargie, nemohlo udržet potravu a začalo těžce dýchat. Patricia odvezla Ryana do nemocnice v St. Louis, kde u něj byla zjištěna vážná acidóza a byl připojen na respirační přístroj. Jeho stav se díky intenzivní péči a intravenóznímu podání hydrogenuhličitanu sodného sice zlepšil, ale o několik dnů později ošetřující pediatr podepsal prohlášení, že podle výsledků analýzy krve i podle všech vnějších příznaků bylo dítě otráveno ethylenglykolem, hlavní složkou různých nemrznoucích směsí. Ryan byl sice z ošetřování propuštěn, ale rozhodnutím státu Missouri byl odebrán rodičům a umístěn do náhradní péče. Jeho rodičům byla povolena jedna hodinová návštěva týdně a Ryan zůstal v náhradní péči celé léto. Během jedné z návštěv Patricia Ryana nakrmila z lahve, kterou si přinesla sebou. O čtyři dny později se jeho zdravotní stav opět zhoršil a Ryan byl znovu převezen do nemocnice. Acidóza byla tentokrát ještě horší a za další tři dny Ryan zemřel na akutní selhání ledvin. Vzorek krve, odebraný 105 hodin po návštěvě jeho matky, obsahoval tak velkou koncentraci ethylenglykolu (zhruba 0,9 g/l), že jej museli pro chemickou analýzu naředit, aby mohla být provedena kvantifikace. Phillip Burch, službu konající patolog, našel v některých jeho orgánových tkáních krystalky, které identifikoval jako štavelan vápenatý, jednoznačný doklad otravy ethylenglykolem (ethylenglykol se v těle oxiduje na kyselinu štavelovou). Proto jako úřední ohledáváč mrtvých podepsal pitevní protokol o tom, že dítě bez nejmenších pochybností zemřelo na následky této otravy. A jedna z laboratoří dokonce našla ethylenglykol na lahvi, ze které byl Ryan nakrmen.

Patricia byla zatčena a při domovní prohlídce byla nalezena otevřená nádoba s nemrznoucí směsí na bázi ethylenglykolu. Státní

Přízrak společenské smlouvy

Matěj Šuster

Jedním ze stěžejních témat politické filosofie je otázka, za jakých podmínek jsou zákony odhlasované většinou obyvatel *morálně závazné* i pro ty, kdo byli přehlasováni anebo vůbec nehlasovali. Jakým způsobem lze *legitimně* ustavit vládu, jejíž moci budou podřízeni *všichni* lidé, kteří žijí na dotčeném území? Podobně jako Johnu Lockeovi (1632-1704) se mi zdá očividné, že nikdo nemůže být „podroben politické moci druhého *bez svého souhlasu*“:

„Jediná cesta, již se někdo zbavuje své přirozené svobody a navléká si pouta občanské společnosti, je dohoda s jinými, aby se připojili a sjednotili ve společenství pro svůj pohodlný, bezpečný a pokojný život vespolek ...“ⁱ

Musí se přitom jednat o souhlas *skutečný*, nikoli jen fiktivní či hypotetický. Souhlas navíc musí být *jednomyslný*. Souhlas pouhé většiny obyvatel usazených na daném území totiž nemůže nijak zavazovat ty lidi, kteří se založením státu *nesouhlasili*. Představme si, že na určitém území nezávisle hospodaří 100 sedláků, kteří nejsou podřízeni žádné politické moci. Později však někteří z nich pojmu geniální nápad, a sice že by bylo báječné, kdyby se všichni sedláci na daném území začlenili do jednoho politického společenství a zřídili si svůj vlastní stát. Při hlasování však tento návrh získá podporu *pouze těsné většiny* 51 sedláků. Z jakého titulu by tato většina mohla legitimně uplatňovat svou moc i vůči těm sedlákům, kteří hlasovali proti zřízení státu, anebo hlasování ignorovali?

Zastánci teze, že státy jsou „dobrovolnými sdruženími“, která jsou založena na „společenské smlouvě“, čelí velice obtížné úloze. Musejí totiž pečlivě doložit, *kdy a jakým konkrétním způsobem* lidé udělili takovýto jednomyslný souhlas se vznikem nebo existencí státu. Zpravidla jsou pak nuceni uznat, že dnešní státy nebyly zřízeny na základě *výslovného* souhlasu *všech* obyvatel žijících na dotčeném teritoriu (příčemž tato neexistence jednomyslného výslovného souhlasu nebyla zhojena ani dodatečně). Mnozí autoři se proto pokoušejí odvodit legitimitu „vlády většiny“ nikoli z explicitního souhlasu, nýbrž z jakési *implicitní* společenské smlouvy. Tichý souhlas „ovládaných“ se s oblibou vyvozuje např. z faktu, že dotyčný člověk i nadále zůstává žít na území daného státu. Zde se setkáváme s oním proslulým: buď se podříd, anebo odejdi jinam! To je ovšem čirý argument kruhem, neboť vychází z toho, že zákonodárce *již drží v rukou legitimní pravomoc, na jejímž základě může oprávněně požadovat buď mou poslušnost, anebo emigraci*. Jenže právě legitimita pravomoci onoho zákonodárce nad mou osobou a majetkem přece měla být odvozena z faktu, že i nadále setrvávám na onom území! Ilustrujme tuto problematiku s pomocí analogie, kterou použil Randy E. Barnett:ⁱⁱ

„Dejme tomu, že k Vám přijdu na návštěvu a budu požadovat, abyste se mi přísahou zavázal, že budete poslouchat mé rozkazy. Poté, co požadovanou přísahu odmítnete učinit, začnu tvrdit, že Váš dům patří mně a nařídím Vám, abyste opustil tuto zemi. Takové počínání byste nepochybně vnímali jako absurdní. Já přece nemám právo po Vás požadovat přísahu poslušnosti a vy

zástupce Jefferson County George B. McElroy III později směrem k porotě prohlásil: „Nesnažte se spekulovat, že pět měsíců starý Ryan Stallings zemřel přirozenou smrtí. Nesnažte se pochopit, proč Patricia Stallings otráвила své dítě tím, že ho nakrmila mlékem s nemrznoucí směsí. Podstatné je, že to udělala. Pouze ona k tomu měla příležitost a pouze ona by něco takového udělala.“

Za pouhých deset hodin bylo v malé soudní síni v Hillsboro rozhodnuto. Patricia byla odsouzena k doživotnímu vězení bez možnosti propuštění. Její údajný motiv? Takzvaný Münchhausenův syndrom. Ten popsal a pojmenoval v padesátých letech po baronu von Münchhausenovi (u nás známém spíše jako baron Prášil) slavný britský endokrinolog a hematolog Richard Asher, kritický myslitel, který už před půl stoletím viděl v nadužívání a oddlštění medicíny potenciální problém. Jedná se o duševní vadu, při které postižený předstírá nemoc, aby upoutal zájem okolí. Jeho modifikací je syndrom známý jako MSBP, tedy Münchhausen syndromu by Proxi (čili v zastoupení), který vede ke snaze vzbudit zájem okolí skrze nemoc jiné osoby. Psychiatrie věří, že některé matky jsou z tohoto důvodu dokonce schopny ublížit svému dítěti. Přesně tak byl hodnocen i případ Patricie Stallings. Vše bylo jasné: odborná expertíza potvrzující otrávu, psychiatrická diagnóza... A tak zazněl přísný rozsudek, po kterém veřejnost v těchto případech obvykle volá...

V čem je problém? V tom, že biologický poločas přítomnosti ethylenglykolu v krvi, popsany v literatuře na případech otrav, je asi tři hodiny. Aby tak mohla být koncentrace ethylenglykolu v naměřeném koncentracním rozsahu ještě 105 hodin po odebrání vzorku, musel by Ryan vypít mnoho a mnoho litrů (!) ethylenglykolu během jednoho krmení! Zdá se jen těžko uvěřitelné, že si této zjevné toxikokinetické anomálie nikdo nepovšiml...

Příběh však nabral zcela nečekaný, téměř filmový zvrat. Ukázalo se totiž, že Patricia v průběhu vyšetřování znovu otěhotněla a ve vězení porodila. Její druhé dítě jí bylo pochopitelně ihned po porodu odebráno a opět dáno do náhradní péče. Ve dvou měsících věku však i toto dítě akutně onemocnělo a bylo převezeno do specializované dětské nemocnice. Při příjmu již bylo v kómatu a přestávalo dýchat. Přesto se je podařilo zachránit a jeho problémy byly diagnostikovány jako takzvaná methylmalonová acidémie (MMA), jedna z mnoha dědičných poruch metabolismu. Při tomto onemocnění, které se většinou projeví už v útlém věku, není metabolismus schopen správně zpracovat určité proteiny (a tuky) v důsledku geneticky způsobené nefunkčnosti jistého enzymu. To vede k nebezpečně vysokému obsahu určitých látek (zejména kyseliny propionové a methylmalonové) v krvi a v moči a v dramatictější podobě způsobí metabol-

ickou acidózu. Toto genetické onemocnění se vyskytuje zhruba u jednoho z 50 000 – 100 000 novorozenců a jeho základem je tedy neschopnost metabolizovat určité složky potravy (naříklad aminokyseliny valin, isoleucin, threonin a methionin). Metabolický cyklus se zastaví právě u kyseliny propionové a methionové, které nejsou enzymaticky konvertovány v další produkty a začnou se hromadit. Příznaky jsou proto podobné jako při otravě ethylenglykolem, který se také oxiduje na organickou kyselinu, kyselinu šfavelovou.

Obhajoba se snažila vnést do případu nové skutečnosti a argumentovat, že i Ryan mohl trpět stejným syndromem MMA a zemřít tak na jeho následky. To však podle soudních expertů nešlo prokázat. Advokát obžalované Eric Rathbone, který se dle vlastních slov obhajoby ujal, protože nikdo jiný nechtěl, byl shodou okolností vystudovaný biochemik (v americkém univerzitním systému je zvykem, že před studiem práv studujete čtyřleté bakalářské studium a teprve po jeho absolvování jdete studovat takzvané profesionální školy, mezi něž kromě práv patří například také medicína či farmacie). Právě jeho vzdělání ho přivedlo k závěru, že Ryan mohl trpět MMA. Rathborne věděl, že pokud jsou oba rodiče tím, co je v genetice nazýváno heterozygotní nositelé recesivního genu, pravděpodobnosti předání nemoci do další generace vypadají takto: ve 25 % zcela zdravý jedinec, v 50 % zdravý nositel genetické vady (stejně jako jeho rodiče) a v 25 % homozygotní jedinec s projevem onemocnění (tomuto rozdělení se říká „mendelovské“, protože odpovídá původním pravidlům G. Mendela). Pokud by tedy oba rodiče byli nositeli vadného genu, pravděpodobnost, že Ryan trpěl MMA, nebyla 1:50 000, ale 1:4! Jenže tu také byly výsledky analýzy a patologický nálezný krystalků v tkáních. Rathbone tedy musel argumentovat, že matka se sice pokusila dítě otrávit, ale to nezemřelo na otrávu, ale na metabolický syndrom. Proto byl jeho argument zamítnut, protože dle soudu „nepřinášel nové skutečnosti“. Bohužel právě Rathbornovo biochemické vzdělání mu bránilo v tom, aby se rozhodl pochybovat o plynově chromatografické analýze, protože o ní se v rámci klinické biochemie učilo jako o zásadně spolehlivé metodě: Rathborn si vyžádal originální chromatografická data a neshledal na nich nic zpochybnitelného. Samozřejmě díky lidskému faktoru lze i spolehlivou metodou generovat chybná stanovení, jenže analýza byla provedena opakovaně a nezávislými laboratořemi: Klinickou laboratoří SmithKline a toxikologickou laboratoří St. Louis University. Rathborne proto považoval za nemožné postavit revizi případu na záměně otravy za metabolický syndrom. Navíc i kdyby nějakým zázračným způsobem zpochybnil analýzu krve, stále tu zůstávala jednoznačná zpráva patologa.

Příběh byl tak bizarní, že se dostal do televizního vysílání, které naprostou náhodou sledoval James Shoemaker

z katedry dědičných metabolických poruch St. Louis University. Shoemaker si z toxikologické laboratoře své fakulty vyžádal zbytek vzorku Ryanovy krve. Ten byl testován pozitivně na MMA (Shoemaker měl ve své laboratoři zavedené metody na testování krve a moče na metabolické poruchy) a podle dodatečné analýzy Shoemakerovy laboratoře neobsahoval toxické množství ethylenglykolu. Shoemaker ohlásil nový výsledek vedení toxikologické laboratoře a fakulta uspořádala k celé záležitosti schůzi seniorních členů. Shoemaker ovšem nebyl seniorním profesorem a měl problémy přesvědčit klinické lékaře, neznalé biochemie a bioanalytické chemie, o správnosti svých analýz. Hlavní autority stále trvaly na původní příčině smrti. Připustily sice u Ryana pravděpodobnou existenci MMA, ale absenci letální koncentrace ethylenglykolu přisoudili skladování vzorku. Frustrovaný Shoemaker se nakonec rozhodl vynést celou záležitost mimo fakultu medicíny a obrátil se na tehdejšího děkana fakulty biochemie a molekulární biologie Williama Slye. Ten nechal zopakovat jak test na MMA, tak i analýzu ethylenglykolu, došel ke stejným závěrům jako Shoemaker a o nesrovnalostech dopisem neprodleně informoval vedení celé univerzity. To byl nakonec rozhodující okamžik, protože vedení každé americké výzkumné univerzity má panický strach, aby se nezapletlo do jakéhokoli soudního sporu. Aby se co nejdříve problému zbavili, představitelé univerzity po konzultaci s právníky viděli jako nejlepší řešení předat nové poznatky státnímu zástupci McElroyovi. Seriózní Texan patřil našťáště k těm státním zástupcům, kteří mají smysl pro zodpovědnost vůči právu a spravedlnosti. Přestože neměl povinnost případ znovu sám otevírat, kontaktoval tehdy ještě celkem neznámého klinického genetika Piera Rinalda. A případ tak zásadním způsobem vstoupil do života dalšího člověka. Rinaldo je dnes profesorem pediatrie a jednou z „hvězd“ prestižní Mayo Clinic v Rochesteru v Minnesotě, kde vede jak laboratoř klinické genetiky, tak i laboratoř patologie. Tehdy před dvaceti lety byl relativně mladým absolventem medicíny v italské Padově a na stejné univerzitě pak ještě absolvoval i PhD studium. Dnes je kombinace vzdělání označovaná jako M.D./Ph.D. u lékařů se zájmem o výzkum běžná a nutná, ale v osmdesátých letech vyžadovalo zapálení pro výzkum u lékaře skutečné odhodlání. Práce na dětské klinice v Padově Rinalda zřejmě neuspokojovala, a proto se díky stipendiu přesunul z Itálie na postdoktorální výzkumnou stáž na Yale University. Byl autorem publikací o klinické genetice a jedním z průkopníků moderních spektrometrických metod v medicíně. Zřejmě právě proto na něj McElroy dostal doporučení a požádal ho o dodatečnou expertízu. To byl ovšem bezprecedentní krok – státní zástupce shromažďoval důkazy o nevině odsouzeného!

Rinaldo přijal všechny doposud nasbírané expertízy a zděsil se. Podle něj byla jejich kvalita neakceptovatelná a Rinaldo se ve své odpovědi vyjádřil, že nemůže uvěřit, že byly použity v tak zásadním soudním případě. O co šlo? Pro analýzu chemického složení v klinických laboratořích se tehdy standardně používala takzvaná plynová chromatografie. Tato metoda, použitelná zejména při hledání menších organických molekul, je založena na tom, že se složky analyzované směsi vypaří a procházejí úzkou kolonou naplněnou vhodným materiálem. Protože rychlost průchodu závisí na chemické struktuře procházející látky, je pro každou ze složek odlišná. Jednotlivé látky se tedy při průchodu kolonou oddělí a lze je na výstupu postupně detekovat nějakým univerzálním čidlem citlivým na organické látky. Každé neznámé složce se potom přiřadí čas, který jí průchod komorou zabral, a ten se srovnává s časem, který za daných experimentálních podmínek dosáhla nějaká známá látka, která byla do směsi přidána. Přepočítáním se pro každou složku směsi získá takzvaný retenční index. Ten je možné potom porovnat (ať už v jakékoli datové formě) s tabulkami retenčních indexů známých látek a neznámou látku takto identifikovat. Tento způsob detekce neznámých látek se používal řadu let a v řadě oblastí průmyslu spolehlivě slouží dodnes. Problémy nastávají, jakmile jsou vzorky složitější – tedy čím více neznámých složek směs obsahuje. Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let se proto v literatuře objevily první články, které argumentovaly, že pro environmentální, biologické, medicínské a jiné složité vzorky je zapotřebí látky vystupující z kolony detekovat způsobem, který určí přímo jejich chemickou strukturu, a tím je bezpečně identifikuje. Samotný čas průchodu kolonou může být matoucí, protože směs může obsahovat dvě či více složek, které kolonou projdou za velmi podobnou dobu. A přesně k takové situaci došlo i v tomto případě. Jeden z produktů metabolické poruchy, kyselina propionová, byla při analýze zaměněna za ethylenglykol. Rinaldo a další výzkumné laboratoře použili při pozdějších analýzách spojení plynové chromatografie s takzvanou hmotnostní spektrometrií, tedy metodou, která poskytuje jiná výstupní data pro ethylenglykol a jiná pro kyselinu propionovou, a nespolehá pouze na čas, nýbrž zjistí o neznámé látce velice přesnou chemickou informaci. Obě látky se tak podařilo jednoznačně odlišit a ukázalo se, že žádný ethylenglykol v mléce ani v Ryanově krvi nikdy nebyl.

Každého v této chvíli nejspíše napadne, že v případě, kdy dvě látky od sebe nelze odlišit, je pochopitelně možné udělat chybu na obě strany. Je proto pozoruhodné, že laboratoře měly tendenci odpovědět na otázku, zda je přítomen ethylenglykol, pozitivně, a o možnosti záměny s organickou kyselinou vůbec neuvažovaly. Příklad je zřejmě ukázkovým dokladem takzvaného „ex-

pectation effect“ respektive „context effect“, což je ve vědě známý a bohužel velmi negativní fenomén, vedoucí ke snaze interpretovat data v souladu s očekáváním či s širším kontextem experimentu.

Stále ovšem zůstával problém krystalů v tkáni. Rinaldo však sesbíral dostatečnou podporu pro tvrzení, že krystaly ve skutečnosti souvisejí s nevhodnou terapií, která byla použita na údajnou otravu. Aby se předešlo rychlému metabolismu ethylenglykolu, používají se jako antidota látky nějakým způsobem podobné, avšak méně toxické (například ethylalkohol), které potom v metabolismu ethylenglykolu konkurují. Na jednotce intenzivní péče postupovali podle příslušné toxikologické rutiny a upravili dávku protijedu podle údajně vysoké krevní koncentrace ethylenglykolu. To, v kombinaci s již tak vážným zdravotním stavem, vedlo k akutnímu selhání ledvin dítěte a jeho následné smrti. Usazování metabolitu antidota se pak projevilo v histologickém nálezu podobnými krystalky, jako jsou krystalky šfavelanu.

McElroy u obnoveného soudu postupoval zcela bezprecedentně a jménem státu Missouri se Patricii omluvil. Ta byla sice okamžitě propuštěna, ale ukázal se další problém. Patolog, který vypracoval původní zprávu s důvodem úmrtí, odmítl svůj závěr odvolat. „Podepsal jsem pitevní protokol a nevidím důvod pro odvolání svého podpisu,“ řekl Burch. „Pracoval jsem s touto laboratoří mnohokrát a nikdy neudělali žádnou chybu. Neměli by žádný důvod tvrdit, že našli ethyleglykol, kdyby tam žádný nebyl. Takže pokud se mě týká, dítě bylo otráveno. Testy byly provedeny moderní spolehlivou metodou a můj závěr byl a je definitivní.“ Doktor Burch byl ve své pozici zástupce vedoucího koronera ze zákona opevněn tak, že pokud sám odmítal fyzikálně-chemické podstatě problému porozumět, nemohl ho ke změně názoru nikdo donutit. Ryanův úmrtní list tedy i nadále oznamoval jako důvod smrti „vraždy ethylenglykolem“. Nový nemohl být vystaven, protože matrika je neprůstřelná instituce, což v konzervativních amerických státech platí dokonce dvojnásobně. Tedy platilo. Tehdy se totiž na scéně objevila další v současnosti mediálně známá osobnost. Právnický jménem Robert Ritter je advokátem známých a bohatých lidí a již několik let se objevuje na seznamu takzvaných „superlawyers“, ale před dvaceti lety byl fakticky neznámý. Přesto se stal vůbec prvním právníkem v historii, který bezprecedentní žalobou donutil stát Missouri zcela vymazat jedno právní řízení. V soudním sporu dokázal prosadit proti vůli patologa jak zrušení původního úmrtního listu, tak i všechny úřední záznamy o celém obvinění. Když soud rozhodl, že stát Missouri musí zasáhnout do jinak nedotknutelné databáze rodných a úmrtních listů, aféra dospěla až do úřadu guvernéra. Ritter zároveň úspěšně podal mnohamilionovou žalobu na všechny zainteresované laboratoře, jednotlivé lékaře

i nemocnici. Všechna zdravotnická zařízení se nakonec rozhodla přiznat za pochybení plnou zodpovědnost a s rodinou se vyrovnala mimosoudně. „Náš medicínský i právní systém se prostě sesypal,“ komentoval situaci původní státní zástupce McElroy.

Happyend? Vzhledem k okolnostem sotva... Ryan byl mrtvý a Patricia se vrátila z vězení zcela zničená a k těžce nemocnému dítěti, které ji jako matku vůbec neznalo. Některé věci prostě nelze vrátit nebo vykompenzovat penězi.

Dnes je o dědičných metabolických poruchách známo mnohem více a v celé řadě států USA i v evropských zemích je na tato onemocnění krev novorozenců testována velmi brzy po narození. (Screening současnými metodami, kterým dominuje tandemová hmotnostní spektrometrie, vyžaduje pouhou jednu kapičku krve. Například v Praze na Ústavu dědičných metabolických poruch VFN umějí rychle a efektivně detekovat více než dvě desítky druhů těchto onemocnění.) Nejde tu však o konkrétní druh nemocí, konkrétní diagnózu a konkrétní případ. Na příběhu je pozoruhodné především selhání expertů. Rinaldo byl otevřený použití strukturní analýzy (hmotnostní spektrometrie), protože jako lékař se zájmem o bioanalytickou chemii nebyl indoktrinován dogmatickým studiem „klasické“ analytické chemie. Na druhé straně kliničtí lékaři nechtěli připustit, aby jim vědci zpochybňovali diagnózu založenou právě na klinické zkušenosti objektivními metodami. Patologův dogmatický postoj byl sám o sobě absurdní a o snaze psychiatrů a sociálních pracovníků odhalit další MSBP ani nemluvě.

Podívejme se teď ještě hlouběji na americký jih. V roce 2004 vyšel v New York Times otřesný článek o forenzní laboratoři v Harris county v Texasu. Okres Harris se z velké části překrývá s metropolitní oblastí města Houston a je pověstný tím, že tam provádějí největší počet trestů smrti v celých USA. Právě tam by člověk očekával precizní práci při používání DNA jako důkazního materiálu pro identifikaci pachatele. Opak je pravdou. Jedna z ústředních metod používaná pro identifikaci DNA, takzvaná polymerase chain reaction (PCR), je velice citlivá na přítomnost jakékoli kontaminace. Ukázalo se, že právě v soudní laboratoři Harris county nebyli schopni kontaminace vůbec odhalit a propadli při všech kontrolních vzorcích. Je otázka, k jakým justičním omylům kvůli tomu došlo, a je pozoruhodné, že příslušným místním orgánům trvalo po odhalení velmi dlouhou dobu, než začaly pracovat na nápravě. Jako by je situace vůbec nezajímala...

V tom měla Patricia ve své smůle štěstí. V jejím případě sehrál roli spravedlivý státní zástupce i odhodlaní akademičtí odborníci, kteří se odmítali s její vinou smířit. Bez nich by ve vězení zcela jistě zůstala.

Nebojte se proto nebrat slova expertů jako vytesaná do kamene a nebojte se o nich pochybovat. Jistě, člověka může rozčítit, když se setká s primitivní a demagogickou dezinterpretací vědeckých poznatků (za příklady nechť poslouží homeopatie či kreacionismus). Může ho dráždit, když nevdělanci vyslovují závěry založené na dojmech o věcech, na jejichž posuzování je třeba mnoho let studia. Jenže na druhé straně submisivní přístup, který tak často experti všech profesí na laické veřejnosti vyžadují, je stejně tak špatný. Schopnosti, inteligence, vzdělání, to jsou všechno jistě příkladné atributy vědeckých, technických a zdravotnických pracovníků. Jenže jejich časté zbožnění je jen na škodu věci. On už zakladatel moderní německé fyziky (po kterém jsme mimo jiné podědili rozměry standardních papírových formátů v poměru 1:√2), Georg Lichtenberg, napsal v osmnáctém století něco v tom smyslu, že ti nejhorlivější zastánci vědy toho sami často moc neumí a nevědí. A to bylo prosím ve slavném univerzitním městě Göttingenu, tehdy významném centru vzdělanosti a vědění, kde byste mnoho tupců asi nepotkali. Proto se bez ohledu na charakter svého vzdělání

nebojte o věcech číst a snažte se problémům sami porozumět. Nebojte se diskutovat s lékaři či jinými odborníky, i když arogantně dávají najevo svou převahu. Pomůžete možná nejen sami sobě. Odevzdané podřízení se expertům, kteří na to mají „papíry“, je nakonec zase jen formou podřízení se tupé státní moci. A pokud chceme předcházet společenským tragédiím, které provázely například minulé století, jakékoliv podřizování se státní moci, ať už kolektivní či individuální, bychom měli činit s velkou rozvahou a vždycky si nechat pootevřená dvířka.

Příběh baby Ryana a tuctu expertů opravdu není pohádka. Horror, to spíš. Může nás přivést k zamyšlení nad našimi vlastními problémy, ale ať už jsou jakékoli, v každém případě si můžeme oddechnout úlevou, že na rozdíl od Ryana nad kolébkou drtivé většiny z nás nestála ta zlá sudička, která poškozuje metabolické enzymy a jejich kofaktory.

Autor je volnomyšlenkář, vystudoval ZŠ Křejského na Jižním Městě a získal M.S. a Ph.D. z chemie na University of Washington ve Seattlu (volny@u.washington.edu)

Přízrak společenské smlouvy

(pokračování ze strany 1)

jste tudíž plně oprávněn mě ignorovat. Odmítnete-li mi odpřísáhnout poslušnost, žádným způsobem Vás to nezavazuje k opuštění země. (...) Nedal jste souhlas s mou pravomocí nad Vámi, a tak nemám žádné právo požadovat po Vás, abyste mi buď přisahal poslušnost, anebo opustil tuto zemi...“

Na věci se v principu nic nemění, ani když si do výše uvedeného příkladu dosadíme „stát“, resp. „demokratickou většinu“. Mnozí autoři tvrdí, že jakmile je ustaven demokratický režim a občané obdrží právo svobodně hlasovat ve volbách, je původní neexistence „souhlasu ovládaných“ zhojena; od nynějška „lid“ vládne „sám sobě“. Zavedení demokratických institucí ovšem nemůže nahradit absenci jednomyslného souhlasu. Představme si, že skupina několik nezávislých vlastníků půdy hlasuje o tom, zda na daném území zřídí stát či nikoli. Založení politického společenství sice získá většinovou podporu, avšak jednomyslného souhlasu není dosaženo. Směla by poté většina vlastníků legitimně podřídit své politické moci přehlasovanou menšinu na základě argumentu, že ti, kdo hlasovali proti anebo hlasování bojkotovali, přece měli příležitost svobodně hlasovat o tom, zda stát zřízen bude, či nikoli? Znamená to snad, že jakmile dám někomu možnost vyslovit souh-

las s něčím (např. prostřednictvím voleb), mohu pak jeho souhlas vyvozovat dokonce i z faktu, že o dané otázce odmítl hlasovat? Pak by ovšem ve skutečnosti nebylo možno nesouhlas nijak vyjádřit. Ať již bych se hlasování o zřízení státu zúčastnil či jej bojkotoval, byl bych vždy vázán většinovým rozhodnutím. O souhlasu lze však smysluplně hovořit jen tehdy, pokud existuje rovněž způsob, jak vyjádřit nesouhlas. V našem případě je evidentní, že skutečný souhlas všech občanů nebyl dán.

Kdyby státy vskutku vznikly smluvně, tj. na základě jednomyslného souhlasu všech vlastníků půdy, jež mají být nově zřízené státní moci podřízeny, mnohé principiální námitky klasických liberálů proti těm či oněm státní zásahům by odpadly (stále bychom ovšem tyto intervence mohli kritizovat coby nerozumné a neefektivní). Věci se však mají tak, že existující státy nelze v žádném případě přirovnávat k dobrovolným sdružením typu *Spolku na ochranu rajek a vlaštovek*. Na rozdíl od skutečných sdružení totiž u států nikdy v historii neexistoval jednomyslný souhlas všech lidí, kteří byli státní moci podrobeni.

Matěj Šuster je výzkumným pracovníkem Liberálního institutu (matej.suster@libinst.cz)

TERRA LIBERA

je vydávána společností TERRA LIBERA.

Kontaktní adresa:

TL, c/o Liberální institut,
Spálená 51, 110 00 Praha 1
E-mail: TL@libinst.cz

Její vydávání není povoleno ani schváleno žádnou státní institucí.

ZAUJAL VÁS ČASOPIS TERRA LIBERA?

Rádi byste jej dostávali pravidelně každý měsíc?
K tomu stačí si pouze zajistit členství v

Klubu přátel liberálních myšlenek

kteří skýtá i další výhody.

Tento klub vám nabízí tři typy členství:

Bronzové členství

lze na jeden rok získat poskytnutím daru ve výši minimálně
500 Kč

ve prospěch LI. Bronzoví členové získají zaslání TERRA LIBERA v elektronické podobě a slevu 20 % na veškeré publikace a reklamní předměty LI.

Stříbrné členství

lze na jeden rok získat poskytnutím daru ve výši minimálně
1000 Kč

ve prospěch LI. Stříbrní členové získají zaslání měsíčníku TERRA LIBERA v tištěné podobě a slevu 30 % na veškeré publikace a reklamní předměty LI.

Zlaté členství

lze na jeden rok získat poskytnutím daru ve výši minimálně
10000 Kč

ve prospěch LI. Zlatí členové získají zaslání měsíčníku TERRA LIBERA v tištěné podobě, slevu 30 % na reklamní předměty LI, veškeré publikace LI v daném roce zdarma a VIP místa na akcích pořádaných LI.

A jak se stát členem Klubu přátel liberálních myšlenek?

K registraci stačí vyplnit registrační formulář na stránkách www.libinst.cz, zaslat jej na adresu lipka@libinst.cz a poukázat zvolenou částku na účet LI (do zprávy pro příjemce prosím uveďte "DAR" a "celé jméno"), případně ji složit hotově v sídle Liberálního institutu ve Spálené ulici. V případě daru převyšujícího 1000 Kč je možné částku odečíst od základu daně z příjmu (více informací na stránkách LI).

On-line archív
TERRA LIBERA
z let 2000 - 2007
dostupný na stránkách

www.libinst.cz

¹ John Locke: *Druhé pojednání o vládě*, Nakladatelství Svoboda, Praha, 1992, str. 85.

² Randy E. Barnett: *Restoring the Lost Constitution*, Princeton University Press, 2004, str. 17-18.